

451581

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IX

No. 19

6

MAI

1928

În acest număr: *Posibilități și utopii* de I. Agârbiceanu; *Alegerile din Franța* de Alexandru Hodoș; *Lección despre Avram Iancu* de P. Ne-moianu; „*Românca*” de V. Russu-Șirianu; *Cu căruciorul* de Septimiu Popa; *Scrisoare din Budapesta: Jubileul contelui Bethlen* de M. B. Rucăreanu; *Din carnetul unui rezervist* de Vladimir Nicoară; *Gazeta rimață: Furtună frecătoare* de Mitică Paratrăznet; *Insemnări: Greșeli de neiertat; Omul providențial; Generația cea nouă; Un candidat căzut; Prieteni bineveniți; Speranțe deșarte; Sfârșit de stațiune; Dinamism cultural; etc. etc.*

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. N. IORGA No. 2

UN EXEMPLAR 10 lei

© BCUCluj

Țara Noastră

Posibilități și utopii

Am cunoscut în anii de demult un tânăr, tovarăș de școală, înzestrat cu minte clară, cu o simțire arzătoare, cu fantazie bogată, lipsit de vișii, cu o voință bine intenționată, și care, totuși, era cel mai nemulțumit dintre colegi, cel mai trist, cel mai singuratic.

Realitatea vieții, care începea să se ofere puterii lui de observație și spiritului său cercetător, era departe de ceea ce aștepta el să vadă, luat de aripele tinere ale fantaziei, ale aspirațiilor proaspete, ale dorințelor de pur idealism.

Era pe vremea aceea un tânăr de vr'o optsprezece ani, care citea mult, se plimba puțin, încunajura distracțiile. Vorbea rar, dar când începea să-i curgă cuvântul, privirile i se aprindeau, obrajii palizi i se împurpurau, și nu se mai putea opri.

Veșnicul lui subiect erau oamenii, tovarășii săi, profesorii, preoții, pătura socială suprapusă, nedreptățile sociale pe cari le observa. Vorbea cu atâta aprindere, încât își făcea impresia că tot ceea ce spune e o chestiune vitală pentru el, că lumea încunjurătoare, pe care o observa cu slăbiciunile ei, intra adânc în viața lui, și pentrucă ea era rea, el nu se putea bucura de viața, de finerețea proprie.

Tovarășii îl ascultam de multeori cu un fel de sfială, adeseori cu un început de spaimă: Tot ce spunea, și despre noi și despre alții, erau observații juste, nu-l puteam combate: Observam uneori aceleași lucruri și noi, dar nu rămâneam mult asupra lor, presimțind că s'ar apropia de noi ceva ce ne-ar întuneca mintea.

Ce lume, ce viață ideală pentru noi, pentru profesorii noștri, pentru om peste tot, știa zugrăvi prietenul nostru în rarile lui avânturi! Dar pentru ce am ascunde adevărul? Nouă ne plăcea viața, și ne bucuram de ea, așa cum o aveam. Eram departe de a judeca, de

pildă, pe profesorii noștri, că nu-și făceau datoria după cum cerea prietenul cel trist. De neglijențele lor, noi profităm. — Și așa, uitam destul de repede tiradele lui, și ne vedeam de treabă.

* * *

După ani, l-am întâlnit într'un birt. Mânca ceva la repezeală, să nu scape trenul. Pe-un scaun, lângă el, un vraf de pachetele mărunte. Era puțin îmbătrânit, și când vorbea glasul lui era obosit.

Mă așteptam să-l aud repezindu-se asupra mizeriilor vieții, înflăcărat de focul cel lăuntric, ca în vremea tinereții. Dacă atunci când era numai spectator nu putea suferi slăbiciunile oamenilor și brutalitățile existenței, cum îl vor chinui acum, după ce a intrat în realitate!

Dar așteptarea-mi fu zadarnică. Prietenul de demult îmi vorbea acum despre el, nu despre alții. Imi spunea că și-a ales o carieră pe care în tinerețe o vedea sublimă, iar acum îi simte întreaga povară. Imi spunea că nu-i pare rău, că pe ori ce drum ar fi intrat în viață, acum știu că drumul acela nu ar fi fost ușor, fiindcă însăși viața nu e ușoară.

— Așa dar te-ai mai împăcat și tu cu lumea și viața? l-am întrebat zâmbind.

— Dar nu mai fac teorii, prietene, nici nu mai trăiesc din închipuiri și dorinți. Sunt de mult pe pământul realității. Și azi, când eu trebuie să dau fapta, simt cât de nedrept am fost în tinerețe cu alții. Nu-i știi judeca pe oameni, dragul meu, decât fiind pus și tu în rând cu ei, cerându-ți-se și ție fapta. Multă vreme am trăit într'o suferință închipuită. Și din ea nu am putut eși decât în clipa când am făcut, pe socoteală proprie, cea dintâi greșală, cu urmări rele pentru mine. Atunci mi-am îndreptat ochii asupra mea însămi; și dacă am judecat odată greu pe alții, cu mine am fost și mai cumplit. Ca într'o luminare internă mi-am dat atunci seama că e urât, nedrept, și nefolositor să judec mereu pe alții, când iată, eu îmi am noianul meu de slăbiciuni. De-atunci m'am potolit și am început să mă ocup de mine însumi. Și am descoperit în mine multe laturi de umbră, multe slăbiciuni. Din pricina lor săvârșisem cea dintâi mare greșală. De-atunci am înțeles că multe rele din viață sunt săvârșite de oameni din neputințele legate de noi, nu din rea voință, și că îndreptatea lumii nu poate naște din înfruntarea și predicarea pentru alții, ci din înfruntarea și educația proprie, a fie căruia om.

Am înțeles, că pentru a putea critica cu folos pe alții, e nevoie să pornești dela o severă autocritică, nu a dorințelor tale, ci a posibilităților tale de realizare. Și aceasta din două motive: întâiul, pentru a nu te pierde în arzătoarele închipuiri ale fantaziei, și a-ți petrece viața ireal și fără rod; — al doilea pentru a nu desnădăjdui și a te simți înfrânt însuși, atunci când vezi că ceea ce poți să faci e departe de ceea ce dorești. Da, idealul nu l-am uitat, și nici nu-l voi uita! Dar azi știi ce cred eu despre ideal? El este icoana ademenitoare prin frumusețe desăvârșită, și este necesar pentru a putea face câte-un pas

mai departe în viață, dar el deplin nu va fi atins niciodată. Pentru că idealul este o creație spirituală, a sufletului, o aspirație spre desăvârșire, iar viața este o înlănțuire de realități dure. Sunt clipe în istoria popoarelor, când farisei și cărturari trebuiesc scoși din templu cu biciul, — dar, în marea majoritate a cazurilor, omul ce făptuește e vrednic de milă nu de pedeapsă.

* * *

L-am ascultat până s'a ridicat grăbit, a plătit, și a plecat la gară. Il urmării tot timpul: era mai iute în mișcări, cu liniile feții mai hotărâte, călca mai sigur pe pământ. Numai glasul îi era mai obosit ca altădată.

Și când am băgat de seamă că e puțin plecat de spate, am avut o caldă tresărire în suflet: iată, încă unul, mi-am zis, care înțelege viața și datoria. Unul care simte povara existenței.

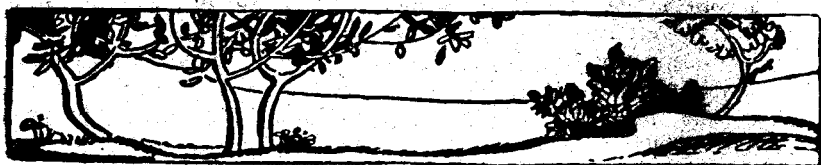
Da, avea dreptate! Idealul, perfecțiunea, dorința după desăvârșire nu poate apune în nici un ram al activității omenești. Fără ea, fără nădejdea după ceea ce va fi veșnic nerealizabil pe pământ, viața nu ar fi cu puțință pe pământ. Avântul finereții, când idealul e mai aprins în suflet, e necesar pentru a-l putea determina pe om să intre în luptă. Nădejdea în anii bărbăției e necesară pentru a nu îngenușia în fața înfrângerilor de care nu vei scăpa.

Însăși natura și ziditorul ei s'au îngrijit să samene sămânța nădejzii în om.

Dar idealul și speranța e primejdios să îmbrace, în cadrele existenței materiale, o singură formă: *utopia*. Pilda cea mai proaspătă, a Rusiei sovietice, e înaintea noastră. Dacă azi, în întreagă lumea, socialismul e în declin, dacă, în tot cazul, nu mai e religia dinainte cu douăzeci de ani, se datorește, în mare măsură, și utopismului din doctrina socialistă. Oboseala nădejzii în, clasele muncitorilor manuali e în strânsă legătură cu icoana prea frumoasă, prea desăvârșită, zugrăvită de doctrinari, înflăcărată mai ales de propagandiști.

Popoarele și clasele sociale, pentru a trăi și a putea evolua normal, au nevoie de adăpostul unei biserici, nu de acela al casei de rugăciuni a unei secte. Credincioșii, adevărații mântuie și regenerează popoarele, nu sectarii. Credincioșii cari își dau seama mereu, conduși de inteligență și bunul simț, unde sunt marginile între cari se pot face realizări folositoare într'o anumită epocă, iar nu sectarii cari nasc utopiile, și după ce le forțează, realizează ceva diametral opus. Oamenii cari, sinceri fiind cu ei înșiși, știu ce pot realiza, și nu cresc nădejdea altora peste puțințele proprii.

I. AGÂRBICEANU

Alegerile din Franța

— Constatări și concluzii —

Rezultatul alegerilor generale din Franța a fost așteptat cu o înfrigurată curiozitate, din mai multe motive.

Franța e una din puținele țări europene, unde consultarea din patru în patru ani a corpului electoral fixează statornic limitele, înăuntrul cărora se poate realiza o concentrare activă a forțelor reprezentative. Evadarea din aceste cadre rigide ale posibilităților de guvernare, — în cuprinsul cărora, în schimb, toate combinațiile sunt îngăduite și toate tranzacțiile sunt impuse, — apare ca o încercare zadarnică, înainte de împlinirea întregului ciclu legislativ. (Deși, după Constituția franceză, președintele Republicii poate, cu învoirea Senatului, să dizolve Camera deputaților, un asemenea caz n'a fost înregistrat decât o singură dată, pe timpul prezidenției mareșalului MacMahon). Sentința scrufinului așează într'un anumit făgaș, de o lungime dinainte hotărâtă, mersul afacerilor publice, având aerul, ca spune partidelor politice, chemate să ia parte la conducerea țării: — „Faceți ce știți, înțelegeți-vă cum puteți, certăți-vă și împăcați-vă iar, dar așa cum sunteți, și atâți câți sunteți, trebuie să dați Franței guvernul, sau guvernele, de care ea are nevoie, până la împlinirea sorocului, când alții vor veni să vă ia locul!“

Cei 612 deputați, cari se vor întruni la fiecare început de an în Palais-Bourbon, ca o imagine elocventă a binefacerilor și mizeriilor regimului democratic, sunt în același timp stăpânii și robii Republicii. Divizați în foarte multe grupuri parlamentare, dintre cari niciunul nu izbutește să câștige majoritatea sufragiilor populare pentru a cârmui nestânjenit fără târguieli și fără concesiuni, deținătorii fragmentelor de putere politică în Franța se văd siliți să încheie carteluri, să înjghebe tovărășii, să formeze coaliții, încercând să dea mozaicului încheșat în aluatul patriotismului republican soliditatea unui bloc de granit. Zadarnică iluzie, de multeori! Cartelurile, tovărășiile, coalițiile, nu se înfățișează, adesea, decât în viesnăntul puțin durabil al unei abilități de-o clipă, sau, ceea ce e mai grav, în spuma înșelătoare a unei înșuflețiri eronate. Așa se explică pentru ce Franța a cunoscut atâtea perioade de penibilă oscilație, lipsite de un punct arhimedic, pline de

amărăciune și de incertitudine, când poporul francez simția că se pierde singur printre prea numeroasele drumuri, pe care el însuși și le croise. Erau atâtea, încât nu mai ținea nici el minte, care e acela care duce la ținta dorită . . .

O asemenea perioadă părea că a început după alegerile din 1924, când, în Camera de curând constituită, își făcuse intrarea victorioasă *Cartelul stângei*, răsărit din ciudata împreunare a partidului radical cu partidul socialist unificat.

Din mijlocul acestei majorități ar fi fost normal să iasă și guvernul cel nou al Franței. Dar nu s'a întâmplat așa. Socialiștii francezi, păstrând unele amintiri neplăcute din trecut, — de pe vremea participării fostului lor fruntaș Millerand în cabinetul de concentrare al lui Waldeck-Rousseau, — au refuzat să împartă cu aliații din fața urnelor răspunderea cârmuirii, preferând să rămână la o parte, și să șantajeze la fiecare pas cu amenințarea unui vot de neîncredere ministerele de scurtă durată ale *leaderilor* din stânga, d. Ed. Herriot și Paul Painlevé. Jocul partidului socialist era clar pentru un privitor cu judecată limpede. Orice scădere de autoritate a guvernelor democratice republicane, fie ele oricât de înaintate, i se arăta ca binevenită. Orice desorientare îl slujea în scopurile sale finale. Orice semn de slăbiciune a solidarității burgheziei franceze îl apropia de izbucnirea așteptatei revoluții sociale. Căci, în nicio parte a lumii, socialismul nu servește vreodată societății metode de *guvernământ*, ci numai metode de *distrugere*.

Până când, într-o bună zi, după ce efectele tristei zăpăceli se arătaseră pretutindeni, în primul rând pe tărâmul financiar, cei mai mulți din șefii radicali, zăbind de data aceasta primejdia, și punând la contribuție înțelegerea supremă a intereselor Republicei, — însușire eminent franceză, — desfăcură legăturile nefirești ale mezalianței, pe care o încheiaseră cu d. Leon Blum, și, penitenți sinceri ai greșalei săvârșite, se învoiră să aducă din nou în fruntea trebilor publice pe fostul președinte al Republicei, d. Raymond Poincaré, ca cea mai strălucită încarnare a calităților burgheziei franceze, încrezătoare în puterile ei, limpede în judecățile ei, tenace în hotărârile ei. Cei doi președinți de Consiliu ai *Cartelului stângei*, d. Ed. Herriot și Paul Painlevé intrară ca simpli miniștri în acest guvern al dlui R. Poincaré, alături de cei mai temuți dintre adversarii de ieri, printre cari d. Louis Marin și André Tardieu. Majoritatea din Camera franceză, aruncând peste bord pe socialiști, și renunțând la colaborarea nuanței Daladier-Malvy din partidul radical, a consimțit în cele din urmă să se deplaseze astfel spre centrul grupărilor moderate, punând din nou în valoare orientările mai puțin îndrăznețe dar mai puțin șovăitoare ale *Uniunii naționale republicane*, înfrântă în precedentă luptă electorală.

Schimbarea s'a îndeplinit spre binele Franței. Sprijinit în chip loial de cea mai mare parte a partidelor republicane, d. R. Poincaré a reușit să oprească deruta finanțelor statului, să salveze valoarea de schimb a francului, să restabilească încrederea în renta franceză, și, mai întâi de toate, să grupeze în jurul său elementele necesare unei

guvernări fecunde, conștiință de țelurile pe care le urmărește și stăpână pe mijloacele sale de înfăptuire.

După trecerea legiuită a celor patru ani, alegătorii Republicei aveau să se pronunțe acum, limpede, dacă sancționează această politică de înțelegere a partidelor republicane, dacă pricep pericolul, și dacă se învoiesc să ocrotească, prin votul lor, continuitatea operei începute. Poporul francez era chemat să decidă el însuși, dacă voeste triumful lămurit al bunului simț, sau preferă, amăgit de demagogie, revenirea la haosul din 1924. A fost o răspântie serioasă; căci, dacă verdictul buletinelor de vot ar fi osândit ruptura dintre partidul radical și socialiști, dând câștig de cauză acestora din urmă, consecințele ar fi fost de neînălțurat. Cel puțin până în 1932, data viitoarelor alegeri, Franța republicană, ca în cele mai critice ceasuri ale existenței ei, s'ar fi găsit într'o perpetuă criză de conducere, care ar fi zguduit-o din temelii. Ar fi văzut înșirându-se din nou o serie interminabilă de aranjamente ministeriale hibride, rezultat al unor compromisuri trecătoare, guverne fără vlagă și fără prestigiu, incapabile de acțiune și destinate unor prăbușiri obscure, cari ar fi fărâmițat, zi cu zi, în ciocniri mărunte și într'o echilibristică fără rezultat, frumoasa energie creatoare a geniului francez. Din această stare haotică de lucruri ar fi tras foloasele lor agenții cu simbrie ai Moscovei, iar biruința duhului rău ar fi răsunit în ecouri depărtate.

Iată, însă, că Franța a trecut cu un desăvârșit succes examenul de directivă politică, la care împrejurările au supus-o. Națiunea aceasta minunată are o incomparabilă suplețe de spirit, mulțumită căreia se strecoară, cu eleganță și cochetărie, la două degete de prăpastie. Realizează o admirabilă curbă, subț privirea uimită a contemporanilor, deschide o parte nouă în perspectiva viitorului, pentru a se întoarce nevătămată pe calea netedă a tradiției sănătoase. Ne aducem aminte, fără să vrem, de cuvintele lui G. Ferrero: „Acum un veac și mai bine, un popor așezat în inima Europei își puse în gând să refacă edificiul vremurilor. Pentru a-și îndeplini planul, sfărâmă coloana centrală care susținea atunci întregul edificiu: autoritatea Regelui. Edificiul se prăbuși de-asupra îndrăznețului dărâmat, și părea că l'a îngropat pe vecie subț dărâmături. Când, pe neașteptate, iată-l ieșind nevătămat, ridicându-se cu o forță aproape supraomenească, aruncându-se asupra Europei, reclădind în câțiva ani, din sfărâmăturile clădirii vechi, clădirea cea nouă a timpului, mai largă, mai armonioasă, mai bogată...” Astfel a știut poporul francez să vindece rănilor unui zguduirii sângeroase, ca aceea dela 1789. Cu atât îi e mai ușor, deci, să cvite simpla amenințare a unei revoluții inutile!..

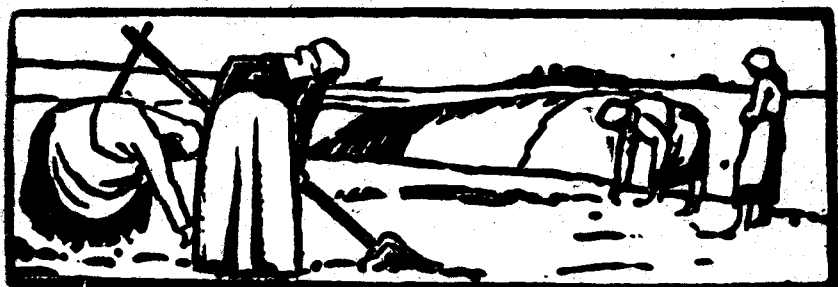
Gubernul d-lui Poincaré a triumfat în alegeri. Democrația națională franceză a câștigat lupta. Acesta e, în două cuvinte, bilanțul scrutinului încheiat Duminica trecută. Amatorii de statistici electorale v'au pus la dispoziție toate amănuntele în cifre. Știți, prin urmare, câte locuri au pierdut radical-socialiștii și câte au câștigat republicanii de stânga. Câte înfrângeri au suferit comuniștii și cu cât s'a sporit numărul deputaților *Uniunii naționale republicane*. Socialiștii, ce-i drept,

nu au înregistrat o diminuare a capacității lor electorale, — dovadă că s'au reîntors în Cameră tot atâți câți pleaseră, — dar eșecul : politici-
cei lor de afățare reiese din însăș izolarea în care se găesc. Grupă-
rile din mijloc, cu o ușoară înclinare spre aripa stângă, domină astăzi
înaintea lui și pășește chibzuit spre scopurile sale, realizând cu cum-
păt și cu perseverență, într'o atmosferă de luminată disciplină sufle-
tească, programul de refacere metodică a forțelor producătoare din țara
sa. D. R. Poincaré va cădea, poate, înainte de termenul prevăzut,
printr'una din acele răsturnări neașteptate, de cari oamenii politici
francezi nu sunt cruțați, câteodată, chiar în mijlocul partizanilor lor. În
orice caz, jaloanele sunt înfipite adânc în pământ pentru o nouă pe-
rioadă pe patru ani. O altă formulă de guvernare, în afară de înțele-
gerea impusă de împrejurări a reprezentanților burgheziei franceze,
nu stă în picioare.

Alegerile generale din Franța au pus în valoare, mai presus de
orice altă constatare, această axiomă lapidară, simplă ca toate adevă-
rurile elementare: *Ordinea nu poate fi apărută niciodată printr'o*
alianță cu adversarii ei. Partidul radical francez a crezut, că va reuși
să restabilească prosperitatea Republicei, întovărășindu-se cu cei mai
hotărâți adversari ai ei, cu socialiștii. A fost o periculoasă eroare, pe
care un corp electoral inteligent și experimentat s'a grăbit s'o repare
la cel dintâi prilej. Legătura cu discipolii lui Karl Marx s'a desfăcut
fără să lase urme, ca și când n'ar fi fost nicicând. Dar ne îndoim,
că această operație s'ar fi îndeplinit cu aceeaș ușurință într'o țară mai
puțin deprinsă cu bătăliile parlamentare.

Să presupunem, în România...

ALEXANDRU HODOȘ

Lecții despre Avram Iancu

Banatul de ieri avea tradiții cari în multe privințe îl deosebeau de Ardealul propriu zis. O situațiune politică particulară l-a îndrumat spre o altă evoluție, de pe urma căreia au rezultat atitudini cari, deși din punct de vedere sufletesc erau în acord cu sentimentul general românesc, totuș, din punct de vedere tactic nu odată se deosebeau. Amintirea vechilor chineji români din Banatul Severinului, ocupațiunea turcească de peste 150 de ani a Banatului, conștiința încă vie a penetrațiunii „bufanilor“ din Oltenia, îndelungata administrație imperială austriacă, cât și greul jug al jurisdicțiunii bisericii sârbești, — au ridicat probleme și au lăsat urme pe cari Ardealul nu le-a cunoscut și nu le-a resimțit. Dacă mai amintim, că în Banat, elementul unguresc era inexistent până în anii 1880, oricine va înțelege că deosebirile dintre Ardeal și Banat, semnalate pe ici și pe colo și astăzi, nu sunt nici-decum exagerări, ci rezultatul unui îndelungat proces istoric.

Deosebirea aceasta s'a învederat mai ales la marile răspântii ale istoriei, provocând atitudini cari au fost mult și violent comentate. Mulți, de pildă, nici astăzi nu pot înțelege, cum s'a putut întâmpla ca la 1848, Banatul să aibă în aparență o atitudine favorabilă ungarilor, atunci când moșii din Ardeal se luptau pe viață și pe moarte împotriva lor. Explicația este însă din cele mai simple pentru orice cunoscător al trecutului. Pentru Banat nu exista o primejdie imediată ungurească, căci pe unguri numai din auzite îi cunoșteau, ci jugul de nesuportat al dominației sârbești, de care trebuia să se scape cu orice preț. Din neînțelegerea acestei situațiuni speciale, românilor bănățeni multă vreme li s'a făcut nedreptatea de a li se atribui sentimente politice piezișe, neconforme cu interesele generale românești. A trebuit să vie războiul mondial, cu conferințele lui de pace, pentruca politica bănățeană din trecut să fie reabilitată și când primejdia sârbească a devenit clară pentru toată lumea. Aceeași situațiune specială explică

și motivele atitudinii delegaților bănățeni la adunarea dela 1 Decembrie 1918 dela Alba-Iulia, primii cari au cerut unirea fără condițiuni. Ei nici nu puteau proceda altfel, pentrucă din amintirea Banatului nu se ștersese încercarea dela 1849, de a se permanentiza jugul sârbesc în cadrele voivodinei, inventată și încurajată de curtea imperială din Viena.

În cadrul acesta general se mișcau tradițiile de tot soiul ale Banatului, reprezentându-se până la cel mai îndepărtat căfun. În serile lungi de iarnă — românului numai nopțile îi sunt lungi, zilele nici-odată — tatăl meu ne făcea pomul genealogic al familiei, coborând în două secole întregi pe scara vremii, până la strămoșul Marișescu dela Nemoiu de lângă Drăgășani, pe care, cine știe ce năcazuri l-au mănât să-și schimbe numele și să se așeze pe pământul bolovănos al Petrilei, în altă țară. Apoi poveștile se încrucișau cu întâmplări din viața altor neamuri, purtându-ne pe meleaguri străine, pe la Krapuievat din vechea Serbie, pe unde și astăzi mai trăiesc rude de ale mamei. Toate evenimentele din trecut, bune sau rele, și-au găsit un refugiu oarecare, fie în grai, fie în obiceiuri și pe cari poporul le păstrează cu sfîntenie. Și astăzi încă, după sute de ani, în toată regiunea de sud a Banatului, numele consacrat al primarului este *chinez*, pe care nu l-au putut expulza nici asprele legi maghiare și nici legea pentru unificarea administrativă românească. Epica populară proslăvește fapte eroice în legătură cu trecutul acestui pământ: cu turcii, cu austriecii și alte neamuri care s'au pripășit pe aici.

Despre o hegemonie ungiurească, în Banat, până la legile apomyene nu s'a vorbit de loc. Până în anii 1900 — când m'am dus la școala din oraș, deci abia cu 14 ani înainte de izbucnirea războiului mondial — tatăl meu nu luase cunoștință de existența „statului unitar-național-maghiar”, deși nu cu mult în urmă se serbase o mie de ani dela întemeierea lui. El m'a dat la școală să învăț nemțește, căci pe aceasta o considera a fi limba statului.

Tot împrejurărilor istorice speciale se datorește și faptul, că nicăieri în cuprinsul provinciilor românești nu este mai înrădăcinat cultul oamenilor mari, ca în Banat. Numele de Doda, Babeș și Brediceanu sunt un *passé-partout* în lumea satelor noastre. Ruși de grosul neamului și în luptă crâncenă și neincetată cu alte seminiții, românii bănățeni și-au pus toate nădejtile în fiii lor aleși, pe cari i-au urmat cu o oarbă încredere și li s'au închinat cu o nestrămutată credință.

Meritul de a mă fi scos din acest cadru provincial și de a mă fi îndrumat spre conștiința și sentimentul general românesc, îl au, fără îndoială, foștii mei profesori unguri dela general de stat din Biserica Albă. Șovinismul lor implacabil ne-a deschis ochii la o vârstă destul de timpurie. În special, răposatul Egry Gyula, fost Mayer, era acela care nu scăpa nici o ocazie de a se ocupa de educația noastră politică, începând cu primele clase de liceu. De câteori mă chema să-mi spun lecția din istoria Ungariei, mă întreba dacă nu cumva și eu vreau „să-mi spăl mâinile în sânge ungiuresc, ca Avram Iancu”. Întrebarea o repeta cu atâta stăruință, cu fiecare prilej, încât am fost nevoiți să

ne informăm cine a fost Avram Iancu, ce rol a jucat în istoria Ardealului și pentru ce cauză a luptat. Acelaș profesor, scriindu-ne nota ne spunea: „îmi pare rău de nota ce crebuie să v'o dau, căci sunt convins că de pe urma voastră națiunea maghiară nu se va alege cu nici un folos; par'că vă văd că în clasa a VII-a nu veți mai fi aici, ci la Brașov, spre a vă pregăti pentru idealul daco-roman“... Regretul lui era cu atât mai mare, cu cât, din cei șapte elevi eminenți ai clasei, șase erau români și al șaptelea sârb. El merită să mai amintim, că a avut trista satisfacție de a se fi adeverit de bun profet: ne-a văzut aproape pe toți voluntari în armata română și sârbă, ca și prăbușirea iremediabilă a „statului unifar-național-maghiar“, pentru înfărire a căruia a luptat, în felul său, o viață întreagă.

Dar nu mai puțin interesante și edificatoare erau și lecțiile noastre de latinească. Am ajuns în liceu fără să cunoaștem limba maghiară, singura admisă ca limbă de propunere. Dându-și seama de acest neajuns, direcțiunea liceului a făcut abatere dela programul general de învățământ, suspendându-l pentru trei luni de zile. În acest timp nu făceam alta decât să conversăm în limba maghiară. Dar nici această măsură n'a fost destul de eficace, deoarece stăteau 35 străini contra unui reprezentant al națiunii dominante care era profesorul. Totuși, după scurgerea celor trei luni a trebuit să intrăm în program și au urmat lungi și violente explicațiuni cu privire la acordul adjectivului cu substantivul, la cari, însă, ceata de valahi și sârbi rămânea insensibilă. La un moment dat m'am pomenit că profesorul își pusese toate nădejdiile în mine. Roșcovan și durduluu cum eram, mi-a aplicat, fără milă, toată gama mijloacelor educative fizice, dar fără să fiu putut înțelege, spus pe ungurește, că adjectivul se acordă cu substantivul său în gen, în caz și număr. În disperarea să nu i-a mai rămas altceva de făcut decât să încerce a-mi explica în românește, căci, fiind de origine din Bocșa-montană cunoștea la perfecție dialectul bănățean.

M'a întrebat deci în românește:

Cum zici în latinește: *tabla e neagră*?

Răspunsul meu: *tabla nigra est*.

De ce nu zici astfel: *tabula niger est*?

Răspunsul meu: **pentru**că nu sună bine la ureche!

Abia după un asemenea înconjur, lung și dificil pentru profesor și dureros pentru elevi — mai ales pentru mine — am ajuns să înțeleg o regulă elementară, pe care în românește am prins-o din sunet, din ureche. Dar scopul politiceii maghiare fiind să omoare în germeni orice licărire de conștiință asupra originii noastre nu tocmai obscure și inferioară, s'a ales drumul chinuitor, lung și neînțeles de noi. Dar și din puținul cât mi s'a spus, fie cu scop lămuritor, fie cu scop preventiv, am înțeles că hulita limbă valahă se aseamănă cu cea latinească și de aci încolo n'am mai făcut nici o greșală de gramatică sau de ureche, ceace, la urma urmelor, tot una este.

În universități, șovinismul maghiar era în mod firesc, și mai accentuat, pentru că universitatea construia marele prag al vieții, care odată trecut, greșelile de educație nu se mai puteau repara. Pe toate

sălile și coridoarele universității din Clujul antebelic spânzurau afișe mari, prin cari ni se atrăgea luarea aminte, că între zidurile ei nu se poate întrebuința altă limbă de conversație decât cea maghiară. Deasemeni și la cantina studentească, de unde în temeiul art. 27 din Regulament era imediat exclus acela care ar fi îndrăznit să vorbească în altă limbă.

Promotarul acestui spirit de provocătoare intoleranță la universitatea din Cluj era faimosul profesor Apáthy István, comisarul pentru Ardeal al guvernului maghiar din timpul revoluției din 1918, cu care și administrația românească a mai avut de furcă. Dacă în licee șovinismul se practica cu scop preventiv, în universități el avea un caracter represiv. Apáthy István, de pildă, pedepsea pentru simpla crimă de a te fi născut român. El nu dădea notă după merit unui student în medicină român orice ar fi făcut. Românul care dădea răspunsuri impecabile, trebuia să ia o notă inferioară ungarului care nici nu-și deschidea gura. Actele acestea de revoltătoare nedreptate nici nu le ascundea, ci avea curajul să le motiveze în mod public, zicând: „az oláhnak szorgalommal kell pótolnia azt, ami a magyarnak eleve megadatott” (valahul trebuie să înlocuiască cu hărnicia ceace ungarului i s'a dat din capul locului, adică inteligența).

Dar, trăind vremuri rothermeeriste, inaccesibile pentru nedreptățile unui trecut milenar, încetăm cu amintirile din acest domeniu, declarându-ne foarte mulțumiți cu dreptatea ce ne-a venit de sus și credem cu tărie în veșnicia ei...

P. NEMOLANU

„Românca“

Scria undeva Wilhelm de Kotzebue, că zvonul public are acea tristă însușire de a lăți cu ciudată lăcomie vorba rea, de a împărștia repede și departe știrea despre o faptă rea, dar în undele adânci ale aceluia fluviu larg ce se cheamă viață colectivă, arareori curge cuvântul bun. Se pare că fapta bună și meritul sunt osândite de ingrătitudinea colectivității pe care o servesc, să fie trecute cu vederea ca o obligație poruncită (de cine?) ai cărei împlinire nu cere măcar a fi băgată în seamă. Lumea mârâie și latră la cel dintâi prilej, dar de câte ori auziți cântecul de laudă?

Dece s'au luminat în umbra amintirii mele cuvintele aceștia citite cândva, părăsind în seara aceea de Paris aprilin, salonul cald al poetei Elena Văcărescu?

Români pe cari drumul vieții îi mână prin capitala lumii și prieteni de preț ai României petrecuserăm o fermecată după amiază sub adierea generoasă a spiritului poetei, încălziți de sufletul româncei. Și timpul fugise ușor printre noi...

Știm cu toții că îndoita personalitate de poetă română și scriitoare de expresie franceză (a cărei frază stă alături de a celor mari) fac din Elena Văcărescu un punct de strălucire, spre care se îndreaptă mândria românească.

Ca intelectuală, pentru care munca este o hrană de preț, lucrează cu hărnicie pentru propășirea generală în comisiunile Ligii Națiunilor, din care face parte.

În Iulie, reuniunea Comisiunii Literelor și a Artelor va lua cunoștință de raportul său asupra cinematografului din punct de vedere al educației internaționale, raport care i s'a cerut de comisie. Tot acolo, va lua cuvântul asupra activității Oficiului Internațional al Muzeelor, ca membră a comisiunii de cinci, care îl conduce.

La adunările generale ale Ligii, cari se țin în luna Septembrie a fiecărui an, dra Văcărescu se ocupă cu lucrările celei de a cincea

comisii, după rapoartele înaintate de comisiunile permanente (tehnice). La lucrările Comisiunii de Cooperajie intelectuală, ia, la acea epocă, parte foarte activă, fiindcă situația sa literară și cunoștințele sale neobișnuit de întinse în materie de limbi vii, i-au creat în sânul acestei comisii o situație excepțională.

Cunoșteam aceste amănunte, dar nici unul dintre noi nu și-ar fi închipuit ușor pătrunzătoarea vibrație de românism cuprinsă într-o personalitate pe care însușirile au așezat-o departe pe treapta europeanismului.

Nu știu cine întrebase:

— Oare cunoașterea României a putut face un pas înainte în acești preocupați ani din urmă? Defăimarea sistematică practică din atâtea părți, ultima lovitură primită la Geneva, mi-e teamă că ne vor îngenuchia puterea noastră spre viața ce ni se cuvine. Nu credeți?

Ați văzut privire tresărind ca un trup?

— Nu, nu cred în nimic ce ne-ar putea îngenuchia.

Era glasul ca o coardă întinsă, pe care lunecă apăsat arcușul convingerii.

— De n'ar fi decât inițiativele individuale, artistice și intelectuale, și tot pot spune, că România a înaintat considerabil în ochii străinătății. Cât despre toate svonorile tendențioase și opera de defăimare din jurul nostru, o campanie dusă cu tărie, să se arate izvoarele suspectate și interesele internaționalelor de unde pornesc, vă asigur că va fi destul pentru a degusta lumea de aci și altfel sătulă de ariile acestea repetate periodic pe toate tonurile... Lovitură?... Poate. Dar nici o lovitură nu va îngenuchia puterea spre viață a României!

Se face făcere: ascultăm toți vocea care coborâse în noi mai tare decât convingerea noastră...

Dar din seara aceea nu m'au mai surprins nenumăratele dovezi de solitudine și generozitate pentru tot ce este interes românesc, pe cari poeta Elena Văcărescu le repetă în fiecare zi, la fiecare ceas: sunt doar o nobilă oficiere a unui sentiment ridicat până la rangul de credință la această ambasadoare a sufletului românesc.

Numai că sufletele din această familie n'au nici tobe nici surle, o, nu, au altceva: surdină.

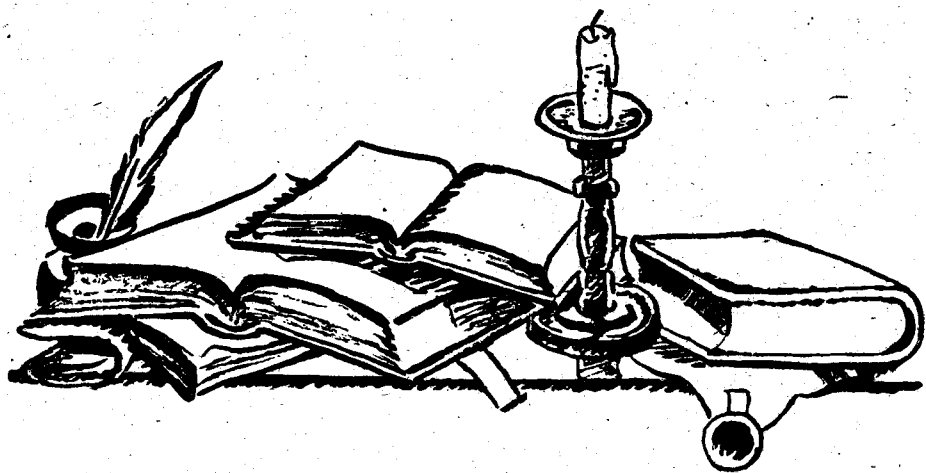
Daceea îmi amintesc mereu cuvintele lui Kotzebue.

Nu vi se pare că ar trebui măcar s'o știm ceva mai bine și să vorbim ceva mai tare de pilda poetei?

În cursul unei discuții cu un ilustru intelectual francez, l'am auzit exclamând: „*ah, oui, la roumaine*”.

Și cred că de aci din colțul nostru îndepărtat, cel mai frumos madrigal pe care spiritul românesc recunoscător îl poate trimite Elenei Văcărescu, este acest simplu cuvânt: „românca!”

V. RUSSU ȘIRIANU

Cu căruciorul

Era un cărucior alb, iar în cărucior un copilăș îmbrăcat în rochiță albă. O femeie mijlocie, blondă, îl plimba pe lângă palatul Administrației financiare, făcând ochi dulci copilășului, îngânându-se cu el. O rază a soarelui ce se pregătea să apună pare-că anume s'a furișat peste acoperișul palatului ca să-i învăluie pe amândoi, cu cărucior cu tot, în palida ei lumină. Cu un cuvânt, o arătare ca în vis, o întrupare a cântecului de leagăn, — tabloul viu, pe care ai vrea să-l privești și să-l admiri deapururi. Un tablou simpatic lângă cel mai antipatic edificiu al orașului.

Îl admiram și eu înaintând cu pas domol către el și gândindu-mă la clipa când o să-l las în urma mea și să nu-l mai văd. Dar, când am ajuns la depărtare de doi trei pași, femeia tresări veselă și îmi întinse mâna.

— Bine că te-a adus Dumnezeu. De-un sfert de ceas aștept să treacă pe-aici vre-un cunoscut... Iată-te, în sfârșit...

— Așa-i doamnă, iată-mă, — îngânai, așa ca să zic și eu ceva și increșindu-mi fruntea. Îmi părea întru-adevăr cunoscută, dar, nu-mi aduceam aminte de numele ei. Nu mi-am trădat, totuși, această insuficiență a memoriei. Știi, bărbatul care nu-și mai aduce aminte de numele femeilor frumoase nu prea dă dovezi că ar fi în floarea vârstei.

— La ce să mai scot la iveală durerosul adevăr? — îmi ziceam, în vreme-ce ea îmi adresă, zâmbindu-mi, întrebarea:

— Ești grăbit?

— Nu, doamnă, — îi răspunsei. Sunt la ordinele dumitale....

— Știam eu, — exclamă acum, — știam eu! Vezi, bărbatul meu e în comisia de impuneri și lucrează până seara, târziu. Iar eu, am să-i spun ceva, de urgență. Te rog, stai puțin lângă cărucior, până mă întorc. În trei minute sunt aici....

Nu știu să fi refuzat vre-odată în viață cererea unei femei. Acum, în urechi îmi răsună glasul dulce de mamă, căruia nu puteam să-i rezist.

— Bucuros, doamnă, bucuros, — făcui, plecându-mi capul și punând mâna pe cărucior. Iar ea, o luă către poarta palatului.

Copilașul își deschise ochii mari, mari, și mă privi speriat. Mă uitai și eu la buzele lui dulci, cari, începură să tremure. Dar prevenii nenorocirea.

— Nu te supăla, puisolule, — îngânai, cu glasul și intonația din vremea când și la casa mea se găsea un cărucior. — Nu te supăla, mîncu-ți ochisoliu tăi, că mama vine ialăsi... — Și m'apucai să plimb căruciorul, șapte pași înainte și șapte înapoi.

Se înveseli și el și îmi făcu ochi dulci, iar după a treia plimbare își întinse și mânuțele către mine, îngânând:

— Nă, nă, nă...

— Bu, bu, bu, — făcui acum eu, vesel de această întorsătură. Apoi înfiriparăm o drăgălașă convorbire, cu diferite împărecheri de silabe.

— O să clești tu male, puisolule, — și atunci, eu o să-ți fiu pofesol...

— Ba, ba, ba, — îmi răspunse el, părând că-mi înțelege graiul.

— Ai, poate, dreptate, — oftai eu. Pe-atunci, voiu fi trecut la penzie....

Trecură așa, vre-o cinci minute, când, mă oprii de-odată, speriat. O lumină pare-că se făcu în întunerecul memoriei mele și îmi adusei aminte de-o informație ce-o cetisem acum douăzeci de ani într'un ziar. O doamnă elegantă își incredință căruciorul cu copilașul unui domn strein, necunoscut, până să între la poștă ca să expedieze o telegramă. Domnul acela era tocmai profesor. (Ce alt soiul de oameni ar primi astfel de însărcinări?) Doamna, nu s'a mai întors, iar el a rămas cu căruciorul și cu copilașul. La urma urmelor, s'a mai ales și cu un proces de divorț...

— Brr, — exclamai, simtind că mă cuprind răcorile și aruncându-mi instinctiv ochii către poarta palatului.

— Brr, — mai exclamai încă odată, aducându-mi aminte că palatul mai are o poartă și pe din dos.

Aș fi intrat cu căruciorul în palat, dar nu se putea din cauza treptelor înalte dela intrare. Aș fi luat-o către poarta din dosul clădirei, dar, nă gândiam că doamna o să vină, totuși, pe poarta din față, de-o fi să mai vină. Îmi trecui trist mâna pe frunte, când, copilașul începu a se svârcoli în cărucior făcând:

— Bu, bu, bu...

— Aşa=i, aşa=i, — făcui şi eu, ca trezit din vis. Să te căruţ, puişorule... Dar, ce-o fi de fine, de-o fi să rămâi pe capul meu?

Il căruţai, iarăşi, ținând măsura celor șapte pași, gângăvind mereu silabe de două slove fără r, ori, înlocuind pe r cu l și aruncând priviri către poartă. Dar în gândul meu se clădiau planuri peste planuri pentru cazul când întâmplarea de-acum douăzeci de ani ar fi să se repete...

Mă gândii mai întâi la azilurile de copii părăsiți ale orașului. Dar, cum o să mă duc eu cu căruciorul de-alungul străzilor? Și-apoi, cine mi-ar crede, că mama copilului mi-e necunoscută? Cine mi-ar crede că... Of, of, of!

— O să se scrie întâmplarea și la gazetă, — un reportaj cu slove cât pumnul, așa cum l-aș face eu dacă naivul cu căruciorul ar fi altul... O să audă nevastă-mea... o să-mi facă scene grozave, iar la urmă, ... divorțul...

— Bu, bu, bu, — mai gângăvii către îngerașul din cărucior și îmi torsei mai departe firul gândirii.

— Nu, nu, așa nu o să fac! Il voi duce acasă, voi cădea în genunchi înaintea nevestei și îi voi zice: Dragă, greșit-am la cer și înaintea ta și n'aș mai fi vrednic să mă numesc bărbatul tău... Dar tu ești bună și cuminte... Să creștem noi pe acest îngeraș... Am mai crecut noi copii, știi, unde a mers mia, meargă și suta...

— Bu, bu, bu.... Nu, nu se poate... E bună și cuminte, dar aceasta n'ar suporta-o... Il voi duce, totuși, la azil...

— Dlagă, te duce nenea la azil, — șoptii copilașului oprind căruciorul și apropiindu-mă de urechea lui. El, își întinse mânuțele către mine și mă apucă de mâneca stângă a paltonului, gângăvind:

— Ta, ta, ta, ta....

Gângăveala de-acum îmi părea tristă, părea un glas al celei mai adânci dureri.

— Nu, nu, nu, — isbucnii, simțind că mi-se înmoaie glasul, — nu te duce nenea la azil... Acolo o să te flămânzească, puiul meu...

I-ași fi zimbit, dar nu puteam. Simțeam că mi-se topesc nervii ochilor și se prefac în umezeală. Cine știe ce s'ar mai fi întâmplat dacă de-odată nu și-ar fi făcut apariția... blonda mamă a puișorului, implorându-mă să o iert pentru întârziere.

— Nu e nimic, doamnă, nu e nimic, — îi zisei râzând din tot sufletul. Am petrecut cu băiețelul dumitale clipe dragălașe... Am povestit cu el, ca și cu un om mare....

— Iți mulțumesc, iți mulțumesc, — făcu ea, sărutând fruntea copilului și întrebându-l:

— Dlagă, nu ți-a fost dol de mama?...

Apoi, întorcându-se iarăși spre mine:

— Iți mulțumește și Ionel... I-am spus că pe copilaș l-am lăsat în grija dumitale...

— Ah, — exclamai,.... și — dintr'odată am recunoscut-o. Ionel, cu toate-că e mult mai tânăr decât mine, îmi e prieten, iar ei, îi fă-

cusem cunoștința cu vre-un an mai înainte... Așadar, nu era nici-un pericol...

Mai vorbirăm ce vorbirăm, ne întinserăm mâna, iar eu, gângăvind un ultim „Bu, bu, bu“, am dat să plec. Atunci copilașul își întinse mânuțele spre mine și se porni pe plâns.

Blonda lui mamă îl mulcomi cu bomboane.

— Vezi, cum te-a îndrăgit? Ai fost, desigur, prea bun cu el...

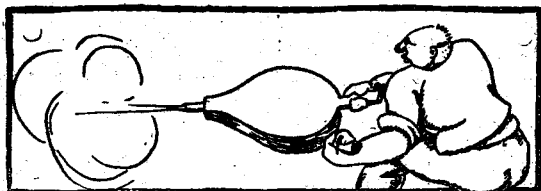
— Nu știu, — murmurai, mai aruncând căruciorului o duioasă privire și plecând apoi brusc, însoțit de strigătele îngerești:

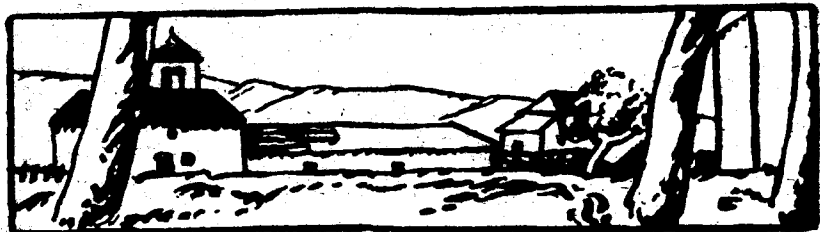
— Ta, fa, ta, fa...

În seara acelei zile nu vedeam înaintea ochilor mei decât un cărucior alb cu un copilaș îmbrăcat în rochiță albă. N'aș putea să jur, dacă n'am avut și momente în cari regretam că nu s'a repetat întâmplarea de-acum douăzeci de ani.

— Bu, bu, bu!

SEPTIMIU POPA

Scrisoare din Budapesta

Jubileul contelei Bethlen

Luna aceasta s'au împlinit șapte ani, de când a apărut decretul guvernorului Horthy, în virtutea căruia contele Bethlen a fost însărcinat să conducă destinele Ungariei. Unde sunt colegii săi din vremea aceea: Fehrenbach, Lloyd George, Clémenceau, Giolitti, Gunaris sau Dato? În Ungaria numai Coloman Tisza a fost timp mai îndelungat ministru-președinte, fără întrerupere, ținând 14 ani în mâni cărna țării.

Contele Bethlen a părăsit Ardealul în toamna anului 1918, ca un patriot pribeag, și a sosit în Ungaria făcând impresia unui om salvator. Archiducele Iosif-Francisc a inițiat acum o acțiune pentru a sărbători pe contele Bethlen cu prilejul împlinirii a zece ani de când „a fost expulzat de români“ din Transilvania. Se vor organiza o serie de întruniri în onoarea jubileantului și i se va cumpăra un cadou național.

În timp de pace, contele Bethlen a jucat în viața publică un rol de mână a doua, într'o semiobscuritate misterioasă și discretă, unde a dat dovadă de o iscusință rară, știind să-și păstreze neutralitatea în duehurile dintre Ștefan Tisza și Andrássy. La început, cariera sa arată oscilări, el face greșeli și este lipsit de perspicacitate. În 1918, în chestiunea votului electoral a fost mai reacționar decât contele Tisza, cerând ca alegătorii să *știe scrie și citi ungurește*, deși ideile democratice ale lui Wilson își făceau cursul lor irezistibil. Un al doilea act, ce-i reoglindește firea reacționară, este acela, prin care a pretins o rectificare de frontieră în detrimentul României, atunci când se sfârșiseră nădejdiile victoriei germane, și când cei mai realiști politicieni ai Monarhiei se mulțumeau cu o pace fără despăgubiri și anexiuni. Această revistă retrospectivă a activității politice a contelei Bethlen, însă, nu reduce rezultatele obținute de actualul ministru-președinte al Ungariei în cursul ultimilor șapte ani. El a reușit să pacifice contra-

revoluția, au încetat atentatele cu grante de mână, iar bâtele cu gumă se pun în mișcare numai când este nevoie să se accentueze pe capetele sparte, mai evident, anumite crezuri politice. A înfăptuit asanarea financiară și a echilibrat gospodăria statului, bugetul arată excedente, iar încrederea cercurilor financiare față de Ungaria apare crescândă. Firește, că operația aceasta pe corpul bolnav al Ungariei a reclamat suferințe și jertfe materiale din partea unor categorii ale cetățenilor. Gospodăriile particulare au ajuns sărace, vechi case negustorești dau faliment, industria mică se destramă, agricultorii sunt împovărați cu datorii, funcționarii se luptă cu mizeria.

În politica externă, contele Bethlen a scos țara din izolarea de până acum, prin pactul de alianță cu Italia în primul rând, deși nu lipsesc voci din viața publică, conform cărora această alianță nu reprezintă avantajii vitale pentru Ungaria.

Secretul, grație căruia acest om sec și impasibil, aproape înăcrit, a ajuns idolatrizat de majoritatea națiunii ungurești, este că a priceput să satisfacă exigențele unui provizorat cu orânduiri constituționale nelămurite. De altfel a dat dovadă că este meșter neîntrecut al problemelor nerezolvite, pe care le lasă să le treacă actualitatea, și să se contopească în indiferentismul universal.

Pe lângă elogiile apogeiștilor contelui Bethlen, vom înregistra un pasaj din discursul eminentului bărbat de stat, rostit în Camera deputaților la 19 Aprilie 1921, în care promite următoarele:

...„Guvernul va suprima treptat măsurile excepționale de război și va introduce regimul libertăților publice ca în timp de pace, se va îngriji de reforma consiliilor comunale și va da posibilitate să intre în ele toate acele categorii ale populației, care în baza votului electoral au influență asupra trebilor țării. Nu va întârzia să legifereze asigurarea socială pentru muncitorii agricoli,” etc.

În 1928 la Debrețin, primul ministru al Ungariei a spus din nou „că a sosit timpul să înceteze regimul puterii excepționale, ce a fost în vigoare în epoca războiului; pe terenul libertăților publice se vor face mari concesiuni, și nu va întârzia să legifereze reforma administrativă și asigurarea socială a muncitorilor agricoli pentru accidente și bătrânețe“...

Unde este progresul?

Se poate constata, totuși, că pe terenul ordinii interne, contele Bethlen reprezintă o mână de fer. Organele sale administrative au inaugurat un regim polițienesc de teroare, încât nimeni nu cutează să ia atitudine ostilă dispozițiilor care emană dela autorități. Presa este încătușată și guvernul are mijloace, la aparență totdeauna legale, pentru a aplica sancțiuni acelor, cari cârtesc contra guvernării.

Afară de ziarul socialist *Népszava*, nu există adevărat ziar de opoziție. Pare bizară împrejurarea, că opoziția din Camera fiind înfrântă, Senatul (Casa Magnaților) a luat rolul de a critica orânduiri de stat. Și foștii bărbați de stat, ca Teleszky, Hadik, etc. fac rechizitorii făioase cărmuirii actuale, despre care afirmă că menține în atârnamare materială pe fiecare al cincelea cetățean maghiar.

Peste șapte ani vom reveni asupra stăpânirii contelui Bethlen, care este convins de misiunea sa istorică și divină, prin urmare este sigur, că va bate recordul de guvernare al lui Coloman Tisza.

Italia și Ungaria

Cum orientările externe se călăuzesc de interesele economice ale statelor, deslegătorii enigmelor de după război se vor întreba pentru ce n'a căutat Ungaria să-și asigure debușeele produselor sale agricole în Viena, Praga și Berlin, care au servit de decenii drept corective ale pasivului bilanțului comercial al Ungariei?

Ungaria actuală, din punct de vedere politic extern, este obsedată de un delir. Politica oficială ungurească a rezistat la început vociilor de sirenă ale lordului Rothermere, și a încercat să-și păstreze independența, neangajându-se în nicio constelație de puteri continentale. Azi, însă, Ungaria a devenit safelita Italiei, cu trup și cu suflet, și viitorul ei depinde de felul cum va reuși regenerarea Italiei să-și înfăptuiască planurile sale de politică externă, incontestabil mărețe, dar până acum nelămurite.

Curcile politice ungurești, analizând concepția lui Mussolini, au ajuns la concluzia că Ducele operează punând în valoare elementele reale ale politicii internaționale. El este activ, creator și se adaptează evoluțiunii. Pornind dela aceste considerente, a fost primul bărbat de stat care a declarat că tratatele de pace trebuie să se mențină numai atâta timp cât sunt aplicabile. El este întruchiparea nădejzilor ungurești de când a rostit vorba mare: „*un tratat nu poate fi un mormânt!*”

Mussolini, după plinirea aspirațiilor naționale italiene, a observat primejdia imperialismului slav, „ce poate să prindă rădăcini în bazinul Dunării, fiindcă în locul Monarhiei s'au înființat state slabe, iar pe de altă parte, după alipirea probabilă Austriei la Germania va deveni iminentă și o renaștere a imperialismului german”. În vederea restabilirii echilibrului din Europa centrală și răsăriteană, ceea ce este și interesul Angliei și al Poloniei, Mussolini încearcă să înghebeze blocul italo-ungaro-romano-polon. Ungurii accentuiază, de data aceasta, (fără a mai înjura țara noastră ca la ușa cortului) că interesul vital al României este „să caute un acord cu Ungaria pentru a intra sub conducerea Italiei în blocul preconizat de Mussolini, la care se va alipi și Polonia, având interese identice cu România”.

În acest sens a vorbit și senatorul Cippico, șeful delegației parlamentare italiene în Ungaria, când a prezentat mesajul lui Mussolini guvernorului Horthy: „Instinctul misterios, care a unit în trecut Ungaria și Italia, trebuie să ne inspire o colaborare, — în armonie cu națiunea latină hotarnică, — pentru a deveni cetatea de apărare a civilizației pe aceste plaiuri contra valului barbar”.

Nu lipsesc însă nici voci în publicitate, cari admonestează opinia publică, arătând că o țară mică ca Ungaria nu trebuie să nesocotească bunăvoința Franței, care timp îndelungat va rămâne arbitru situației din Europa centrală.

M. B. RUCĂREANU

Din carnetul unui rezervist

15 Martie 1918

La 4, sau după noua oră oficială 16, am trecut Prutul la Vadul lui Isac, nu prin vad, ci pe un pod improvizat. Regimentul din care fac parte e trimis în Basarabia c'o destinație pe care n'o cunoaștem încă, dar suntem obișnuiți a nu mai ști nimic de când cu tainele războiului.

Gospodari cu plete și cojocile înflorite ne primesc cu vorba blândă și trăgănață a moldoveanului. Nici o deosebire de port, de vorbă și de așezare gospodărească între satul ce l'am părăsit pe malul drept al Prutului și Vadul lui Isac, în care ne-am fixat cuartirul, deocamdată. Veacul de stăpânire moscovită n'a schimbat nimic din firea moldoveanului. Doar câteva cuvinte înfipte de oficialitate și o ușoară umbră de accent străin.

Domnișoara învățătoare ne spune că influența stăpânirii rusești s'a revărsat numai asupra păturei suprapuse. De altfel constatăm ușor acest lucru chiar în vorba dsale, încărcată cu foarte multe rusisme, căci limba oficială în școala ce-a făcut-o nu era moldovenească, bineînțeles.

— Plecăm mâine la Vulcănești, ne spune adjutanțul intrând furtunos în sala de clasă unde îmi aranjam plutonul. Tu mergi cu mine. Știi mă, că în Vulcănești, acum 15 zile, a fost tăiat în bucăți un ofițer de cavalerie!

— Mai luăm pe cineva cu noi? întreb eu.

— Pe nimeni! Așa a ordonat bătrânul. Mergem să facem cuartiruirea, că rămânem acolo.

— E departe?

— 15 kilometri de-aici.

— Frumoasă perspectivă! Singuri?!

— Doar nu ți-e teamă, individule? zice locotenentul adjutant, un rezervist cărunt și burtos.

16 Martie 1918

La 7 am încălecat. Adjutantul pe calul său, pe care poți încăleca de jos ridicând piciorul, atât e de înalt, iar cu pe-un surogat de pătruped, de care nu știi dacă trebuie să răzi sau să plângi. „Bătrânul“, un colonel de rezervă, care nu mai are din vechea lui carieră militară de cât frica de șefi și rari accente de teroare pentru subalterni, ne recomandă să-i găsim o cameră calduroasă în mijlocul satului, ca să-și poată exercita comanda cu înlesnire. Vorba merge, căci de trei luni, adevărata comandă a regimentului nostru, — regiment de marș, — a trecut fără forme legale în mâinile adjutantului.

Drumul spre Vulcănești taie dealurile în curmeziș, șerpuiind rare ori ca să fure pantele prea repezi. Ca orice drum basarabean are o lățime uriașe și nici o fărâmură de piatră. Când se face nepracticabil din cauza noroiului, treci alături pe iarbă, și până ce se mută băutura drumului în marginea cealaltă, dincoace s'a înțelenit, în cât, după doi, trei ani, revii la marginea de unde ai plecat.

— Ce destinație avem? întreb pe locotenent.

— Păzim o zonă între Bolgrad, Cahul și Reni. Vom împărți plutoane prin diferite sate și vom face patrule. Facem slujbă de jandarmi rurali.

— Vai de găini!

— Nu dragă! Nu suntem armată de cucerire. Am să aștern niște pedepse celor ce nu s'ar purta cinstiț, fie chiar ofițeri. Suntem chemați de „Sfatul Țarei“ să păzim Basarabia de bolșevici și trebuie să fim de-o corectitudine ireproșabilă.

După două ore intrăm în Vulcănești, sat uriaș, întins pe-o vale. Dealurile cu pantă dulce care-l înconjură, au petece de zăpadă. Casele, unele acoperite cu pae, cu ferești cât palma, nu ne confirmă informațiile căpătate că vom fi bine cuartiruiți. Mergem prin sat de ni se urăște și nu mai ajungem în centru. Deodată, la o cotitură a drumului ne găsim surprinși de-o piață imensă înconjurată cu case ochioase. Așezări gospodărești de oameni cuprinși. Case de zid cu porți uriașe. Toate clădirile cu fațadă orășenească n'au la stradă de cât ferești. Ușa trebuie să fie undeva în ogradă. În fața primăriei un grup de săteni. Toți mari, spătoși, smoliți. Primarul ne-a primit cam fără multă bucurie; nu-i moldovean. Satul e jumătate moldovenesc, dar primarul e găgăuț. Nu-i vorbă de ocară! Găgăuți sunt un soi de bulgari trecuți prin mahomedanism și întorși la creștinism, cea mai mare parte. Primarul ne-a dat un vlăjgan de doi metri ca să ne conducă în sat

să facem cuarțiruirea pe companii. Plutonul ce venea după noi urma să facă împărțirea mărunță.

— Asta ne omoară pe-amândoi cu'n singur pumn, șoptesc adjutantului.

— Fii fără grije, puțin credinciosule, răspunde adjutantul. Dar, oricum, fii cu revolverul gata.

— Cine stă aici? Întreabă adjutantul, arătând o vilă frumoasă în dosul primăriei.

— O boeroaică, răspunde posomorât vlăjganul.

— Cum o chiamă?

— Nadejda Panaiotovna Niedov.

— Aici stau eu și maiorul ajutor, zice adjutantul scriind pe poartă numele maiorului.

Găsim o casă bună pentru „bătrân“, o cancelarie spațioasă pentru regiment; o magazie pentru aprovizionare și trecem înainte. Toate casele cu înfățișare frumoasă sunt complet devastate de furtuna bolșevică, în cât, unde credeam că ar fi mai bine, găseam ruine și ciobrire de mobilă. Vântul ascuțit, care de trei ore ne tăia la oase, face să ne îngrijim de sobe și băgăm de seamă că nu vedem lemne. Combustibilul în Vulcănești e baliga uscată pentru săraci și paele pentru cei mai cuprinși. Sobele sunt cu gura în sala de intrare pe acolo se infundă cu pae și încălzesc două și trei camere de-odată.

26 Martie 1918

A treia seară de ceai la dra Niedov. Ne-a trecut uimirea care ne cuprinse în prima seară, când pe-o masă imensă un potop de farfurii cu melezuri, unt, miere, fructe, compoturi și torturi întovărășea samovarul uriaș care-și fluera monotone cântecul. Văzând că a doua și a treia seară istoria se repetă, am înțeles că ceaiul e o adevărată mâncare și uimirea noastră s'a schimbat în bucurie. Invitații obișnuiți suntem trei ofițeri: maiorul ajutor, locotenentul adjutant și cel ce scrie aceste note. Câteodată vine și „bătrânul“, care nu-și ia ochii de la dra Nadejda, o țigăncușă grăsulie, cu păr ondulat și negru, cu ochi scăpărători, volubilă, spirituală și inteligentă. Dar „bătrânul“ observase că maiorul bâzâia stăruiitor pe lângă Nadejda. Și-ar fi fost riscat, dacă nu chiar ridicol, să mai încerce o curte de la început deplasată. Maiorul era tânăr, foarte simpatic, deștept, și pe deasupra avea o vorbă mie-roasă și mișcări feminine și insinuante. Pentru „bătrân“ partida era perdută.

Pe lângă adjutant se învârtea o verișoară a Nadejdei, gospodină fără pereche, autoarea celebrelor torturi cu care ne trudeam în fiecare seară, — cu torturile nu cu autoarea; — dar biata fată, într'o vârstă cuvioasă și tare urâțică, nu se alegea decât cu glumele cari ar fi putut supăra cumplit pe altă femeie. Într'o seară, — știind cu toți că se sperie ușor, — locotenentul se vâri sub masă neobservat, și tocmai când fata ducea paharul cu ceai la gură, o apucă de picior lătrând. Un țipet cumplit, un clinchet de pahar spart și-o bae ferbinte.

Am văzut eri Bolgradul. Adică, „am văzut“ vorba vine, că n'am văzut nimic. Un vânt puternic purta pe imensele străde nepavate ale acestui modest târgușor sărăcăcios, nori de praf. Nu vedeam nimic. Cu ochii închiși, cu batista la nas și strâmbați cu spatele spre vânt, ne strecuram pe lângă pereți ca să ne ducem de la comandamentul diviziei la cofetăria din centru. Ni s'a spus iar la Bolgrad sunt numai două anotimpuri simpatice: când e praf și când e noroi, iar cel anti-patic e iarna. Când e noroi nu poți trece strada, — care-i așa de lată că nu se cunosc oamenii de la o margine la cealaltă — fără pericolul vieții. Iar când e praf, am constatat cu propria experiență, că nu poți circula, fără a fi amenințat de același pericol. Dar are și Bolgradul lucruri interesante: o catedrală de dimensiuni rusești, prăjituri excelente și femei foarte frumoase.

15 April 1928

N'am mai notat nimic, căci în viața monotonă de aici n'a intervenit nici un fapt important. În fiecare dimineață lucrări de cancelarie; în fiecare după masă „preferanț“ sau „rum“ la popa, cu „maiorul“, și în fiecare seara ceaiul luxuriant la d-ra Niedov. Inspecții prin sate, foarte rar, și viața vegetativă. Populația ordonată își vede de muncă și ostașii se pârjolesc la soare.

Astă noapte însă am răs cu lacrimi de „bătrân“. Adjutantul era la un „poker“ tainic și telefonistul regimentului nu știa unde să-l găsească, așa că, telegrama venită de la divizie a prezentat-o „bătrânului“. Eram la popa și „bătrânul“ intrase platcă la 9 cupe, când veni telefonistul.

— Trăiți d-le colonel, un ordin telefonic.

„Bătrânul“ cetei ordinul de două rânduri și izbi ochelarii pe masă.

— Adjutantul, unde-i adjutantul?

— Nu știu, să trăiți!

— Cum nu știi, banditul? Să-mi găsești adjutantul din pământ.

— L'am căutat să trăiți, și nu dau de dumnealui.

— Il găsec eu, domnule colonel.

— Mă rog fie, zice colonelul. E ceva grav și urgent.

Peste 10 minute am venit cu adjutantul.

— Uite dragă, zice colonelul dându-i telegrama, ne-am prăpădit! Cetește.

Și adjutantul cete:

„Raportați telefonic până mâine la ora 8 cât teren rămâne necultivat pe teritoriul comunei Vulcănești.“

— Să vie primarul și notarul acum îndată! Auzi telefonist?! Ofițerul de serviciu să se ducă...

— Lăsați oamenii în pace, domnule colonel! De unde au să știe acest lucru?

— Păi atunci?!

— Il știu eu. Vă rog să n'aveți nici o grijă.

— Bravo fie băiatule. Te știu priceput și muncitor. Va să zică...

— M'am îngrijit; fiți liniștit!

— A doua zi la 7 dimineața plecă din Vulcanești o telegramă la divizie:

„La ordinul telefonic no... am oncare a raporta că pe teritoriul comunei Vulcănești nu rămâne nimic necultivat“.

— Ești nebun, dragă? Cum raportezi asemenea năzbătii? Întreb pe adjutant.

— Dar ei nu-s nebuni dacă cer asemenea imposibilități?

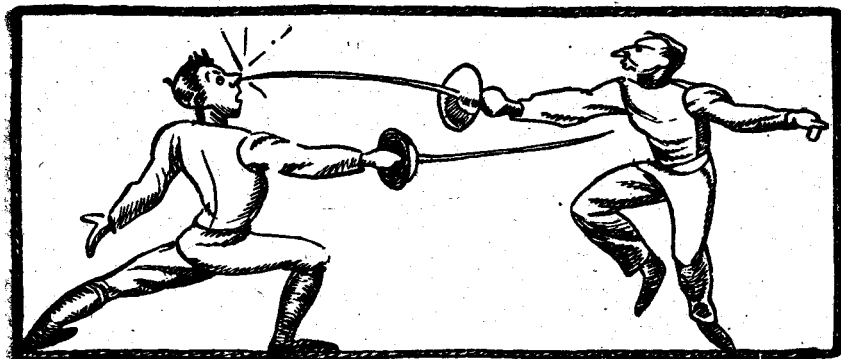
— Și dacă vine o inspecție?

— Rahat! Tot pământul necultivat e lăsat pentru odihnă și imaș. Așa mi s'a raportat și mie. Eu, de unde să știu? Nu-s agricultor, răspunse adjutantul liniștit aprinzându-și țigara.

E de prisos să spun, că nimeni nu s'a mai interesat de terenul Vulcăneștilor, dar nu e de prisos să arăt, că adjutantul regimentului nostru a fost citat cu ordin de zi pe divizie pentru punctualitatea și corectitudinea serviciului.

VLADIMIR NICOARĂ

GAZETA RIMATĂ

Furtună trecătoare

*În ziua de 1 Mai a căzut
asupra Clujului o violență
ploaie iorențială, spargând
foarte multe geamuri.*

*La 6 Mai se va fine adu-
narea dela Alba Iulia.*

*În cercul strâmtei noastre existențe
Suntem legați, prieteni, de văzduh
Prin tainice și vechi corespondențe,
Puritate pe pământ de sfântul Duh!
De-atâtea ori în noi pătrunde teama,
Când fulgere se întâlnesc pe cer,
Noi tresărim, și nici nū ne dăm seama
De tainele adâncului mister.
Doar' stropii grei, când cad pe povârnișul
Pe care-atâtea vise-am semănat,
În câmp și'n noi sporește secerișul,
Făgăduind belșugul așteptat...*

*Nu-i de mirare, ba e foarte logic,
Că urmărim aceste legături
În buletinul meteorologic,*

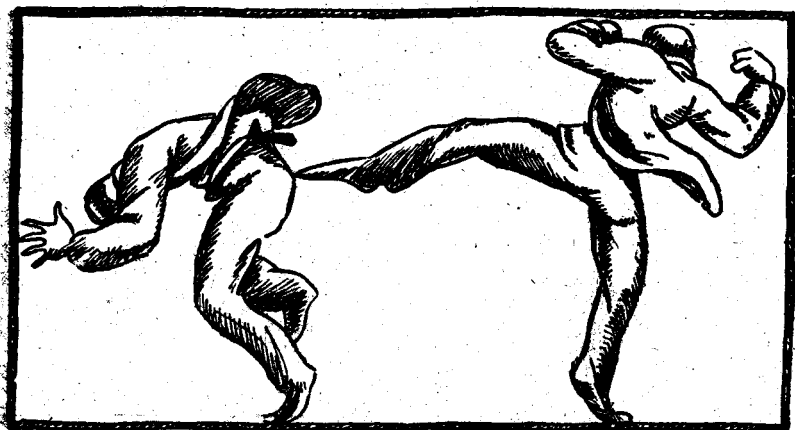
Pe care-l facem, printre picături.
Politica e vreme schimbătoare
Ca valurile repezi de pe Criș,
Aci te lăfăiești întins la soare,
Aci te taie vântu 'n curmeziș...
Cu bubuit de tun și foc de pară,
Intr'un discurs trăznește Cicio Pop,
Și peste=acest sărman crâmpiei de țară,
Tancred sosește, ca un nou potop!

Din micul nostru post de observație
Văzurăm ieri mijind pe firmament,
Tăindu-și drum spre-o altă constelație,
Fălos și fanțos, un bolid receț.
Plutea pe sus cometa lui Ghiulucă,
Noi o priveam prin telescoape mari,
Cum, răzvrătită, razna o apucă,
Urmată de un astru în ifari...
Dar se lăsă în scurtă vreme ceața,
O rupere de nouri s'a 'ntâmpat.
— „A fost eclipsă! scrie Dimineața
— „A fost cutremur! țipă Blumenblatt.

Și iată, s'a calmat acum furtuna,
Urcați pe scară la observator; —
Prea ne bătuse crivăful într'una,
Prea se făcuse baltă în ogor...
Vom încheia, deci, altfel buletinul,
Privind, ca altădată, spre zenit,
Și deslușind încet-încet seninul
De bun augur, ce crește 'n răsărit.
Cunoaștem bine zodiile toate,
Și descifrăm al vremurilor val:
Văzuiăm răsărind, și știm ce poate,
O salvatoare stea de General!

MITICĂ PARATRĂZNET

— profesor de astronomie populară —

I N S E M N Ă R I

Greșeli de neiertat. — Guvernul actual se găsește, în clipa de față, sub amenințarea unei răsturnări prin acte de violență. Opinia publică nu-l agreiază. Tot felul de învinuiri i se aduc, care de care mai întemeiate. Un defect de naștere planează asupra sa. N'a fost așteptat, n'a fost dorit, n'a fost legitimat. S'a instalat la cârmă împotriva voinței populare, și, cecace e mai grav, împotriva celor mai elementare reguli de morală publică. (Fiindcă, orice ar zice discipolii și admiratorii teoriilor lui Niccolae Machiavel, își are și viața politică o etică a ei.) A făcut alegeri pătate de fraudă. A impus provinciilor alipite un regim reprezentativ nefiresc, prin oameni străini de nevoile locului. A trezit tot felul de nemulțumiri înlăuntrul țării și a înregistrat dureroase eșecuri dincolo de graniță.

Niciuna din aceste împrejurări defavorabile nu ne miră și nu ne surprinde. Sunt rezultate fatale ale unor lipsuri

organice. Dacă nu sunt nici decum scuzabile, sunt, cel puțin, explicabile. Lipsiți de popularitate, cârmuitorii noștri de astăzi au fost siliți să recurgă la mijloace lăaturalnice, pentru a se menține deasupra. Lipsiți de aderenți în Ardeal, au guvernat cu oamenii pe cari i-au găsit. Lipsiți de prestigiu în străinătate, au înregistrat certificatul potrivit cu situația.

O singură greșală, în niciun caz, nu li se poate ierta, fiindcă, pentru orice judecată de bun simț, ea e inexplicabilă. Să ne lămurim în câteva vorbe. Partidul liberal, prin obârșia lui, prin structura lui, prin țelurile pe cari le urmărește, se înfățișează ca un partid reprezentativ al burgheziei noastre orășenești, cu toate năzuințele și apetiturile ei. Chiar dușmanii săi cei mai înverșunați i-au recunoscut dreptul de a trăi ca un exponent, necesar în politica românească, al capitalismului producător. În acest înțeles, dacă i s'a tăgăduit partidului li-

beral însușirea de a domina, ca un factor hotărâtor, mecanismul vieții constituționale dela noi, și de a monopoliza pentru sine greaua sarcină a guvernării unui popor de șaisprezece milioane de locuitori, nu i s'a contestat capacitatea organizatoare în economia națională a țării. Ba dimpotrivă, i s'a reproșat chiar, că această capacitate organizatoare exagerează câteodată!...

Tocmai pentru aceste motive, e de nepriceput și e de neiertat, ușurința cu care actuala guvernare liberală a sleit tocmai puterile de rezistență economică ale clasei, pe care e chemat, prin firea lucrurilor, s'o ocrotească și s'o întărească. Să priceapă cine poate! Priviți nenumăratele falimente, cari se rostogolesc de toate părțile, ascultați plângerile negustorilor și ale industrișilor, examinați pretutindeni semnele unui evident marasm în lumea registrelor de contabilitate, și întrebați-vă, cum rimază această oboseală și această amărăciune cu rațiunea de a fi a partidului, în fruntea căruia se găsește personalitatea financiară a dlui Vintilă Brătianu?

Zadarnic veți căuta o explicație. Ea nu se găsește nicăeri. Partidul liberal a dezertat dela îndeplinirea unicei sale misiuni. Sărăcește comerțul, ruinează fabricile, anemiează băncile, pauperizează burghezia. Un asemenea program e demn de răposatul Stamboliisky. Dar, d. R. Poincaré, desigur, nu l'ar aplauda...

Omul providențial. — Toată atenția presei noastre independente dela Bucureșți e îndreptată în momentul de față spre întrunirea cea mare, pe care partidul național-țărănesc o pregătește la Alba Iulia pentru ziua de 6 Mai. Două soiuri de întrebări sunt puse în circulație, ca și când dela răspunsul lor ar atârna fericirea poporului românesc dintre Dunăre și cele trei Crișuri. Mai întâi, se întreabă în jargonul lor special, reporterii intrigafi: — „Se va ține

Alba Iulia, sau nu se va ține?” Și mai pe urmă: — „Ce se va întâmpla la Alba Iulia?”

Pe noi, cheștiunea palpitantă ne interesează mai puțin, nu pentru că am avea vre-un resentiment împotriva bărbatilor politici, însărcinați cu organizarea mult trâmbițatului congres cu popor, ci fiindcă suntem incredințați, cum am mai spus-o, că nu prin aceste mijloace se poate vindeca criza reală prin care trece politica românească de astăzi. Mulțimea, la urma urmei, nu știe să facă altceva, decât să-și strige nemulțumirile sale, pe cări, acum, le cunoaștem cu toții. Și alte partide politice dela noi au doveșit, că sunt în stare să adune în jurul lor mii de ascultători, în toate centrele țării, arătând astfel, în chip evident, că argumentul sprijinit pe numărul, mai mic sau mai mare, de cetățeni, veniți să asculte discursurile, cari făgăduiesc deopotrivă îmbunătățirea soartei lor, n'are cum să fie decisiv. Chezășia unei bune guvernări nu stă în lipsa de scrupul, cu care demagogia știe să încante și să amăgească.

Ce se va întâmpla la Alba Iulia, dacă adunarea se va ține? Profeși nu suntem. Poate va fi liniște, și totul se va sfârși prin bine-cunoscuta rezoluție. Poate, că nu va fi liniște, ceea ce nu înseamnă, însă, că se va face, numai decât, revoluție. În orice caz, nu vrem să descurajăm pe nimeni, dar noi nu vedem răsărind din pestriza învălmășală nicio rețetă miraculoasă pentru ziua de mâine. Vorbele mari, aruncate cu risipă pe la răspântii, nu rodesc nimic pe seama țării. De alt ceva e nevoie, altceva așteptăm cu toții. O mână pricepută, care să apuce strâns frâncel carmuirei, restabilind principiul de autoritate în toate drepturile lui. Și o conștiință a tuturor, că destinele patriei sunt incredințate unui cărmaci destoinic. Atât, și nimic mai mult. Dar cine să ne ofere această perspectivă liniștitoare a viitorului?

Intr'un articol de înflăcărată chemare la luptă, d. Mihai Popovici, unul din aghiotanții partidului național-tărănist, găzduit pentru această împrejurare în redacția micului ziar provincial *Satu-Mare*, vestește populației de ambe sexe din nordul Ardealului, că „*omul dela care așteaptă mântuirea astăzi întregul neam românesc fie din vechiul Regat, fie din Basarabia, Bucovina, Ardeal sau Banat*“ a fost găsit. Nu mai trebuie căutat. E d. Iuliu Maniu! Iată Mesia, care va răscumpăra greșele trecutului, împărțind credincioșilor săi o fericire palpabilă, pământească, și dăruindu-se tuturor cu duhul său făcător de minuni. Cine crede în această legendă, treaba dumnealui. Noi, să fim iertați pentru nelegiuirea noastră, ne-am tămăduit demult de asemenea eresuri. Sau, ca să fim mai sinceri, n'am suferit de boala aceasta niciodată... Dar, să presupunem, că reclama lansată de d. Mihai Popovici în gazeta *Satu-Mare* ar corespunde într-o câțva realității, și că într'adevăr, întregul neam românesc, fie din vechiul Regat, fie din Basarabia, Bucovina, Ardeal sau Banat își așteaptă mântuirea astăzi dela fostul președinte al Consiliului dirigent. Să presupunem... Cu atât mai amară va fi, vai! dezamăgirea. Suntem atât de convinși de acest final, cum suntem de siguri, că nu se poate recolta grâu de primăvară pe întinsul nisip al Saharei. E o imposibilitate fiziologică. O fi trist, dar nu există remediu...

Generația cea nouă. — Procesul dintre generația care pleacă și generația care vine să-i ia locul e un proces vechi, a cărui deslegare dreaptă nu se va găsi, poate, niciodată. Totdeauna, cei nou, sosiți vor avea asupra înaintașilor lor netăgăduitul avantaj al îndrăzelii și al iluziilor, pe cari le înfățișează înaintea vremii. *Mâine* va fi totdeauna mai interesant decât *astăzi*, așa după

cum *ieri* a fost, aproape fără excepție, mai bine.

Generația, care se găsește astăzi în plină maturitate, la mijlocul drumului vieții, și-a făcut demult obiceiul să se deprecieze singură. Gânditori și istorici, al căror cuvânt cade cu greutate în balanța judecății contemporane, vorbesc despre mizeria și mediocritatea epocii noastre. Ei laudă virtuțile conducătorilor de altădată, preamăresc epoca de prosperitate și de liniște a vremilor dinainte de 1914, plasându-și toate speranțele în minunea, pe care va trebui s'o îndeplinească fiii și nepoții noștri.

Această înfățișare a lucrurilor, contestabilă, dealtfel, din foarte multe puncte de vedere, o fi valabilă, dacă voiți, pentru unele din popoarele apusene, de al căror declin se tem profeții pesimiști. Nu ni se pare, însă, tocmai nemerită pentru noi românii. Neamul nostru n'are să regrete nimic din binefacerea pașnicului veac al 19-lea, care, așa cum s'a desfășurat în istoria lumii, nu ne-a adus decât suferințe și amenințări. România, astăzi încheată în hotarele ei firești, e fructul firesc unor vremuri schimbate, pe cari nu ne pricepem să le batjocorim. Adevărata noastră existență națională, cu toate perspectivele cari i se deschid, nu a început decât din ceasul când a triumfat și pentru noi marele principiu creator al libertății naționale.

Simțământul de optimism, cu care e îmbrățișată, anticipativ, misiunea generației noi rămâne, deci, din acest punct de vedere, pe deplin justificat. Fără a căuta să scădem meritele bărbaților, cari s'au frământat pentru izbânda de astăzi, și cari au crezut în ea, trebuie să recunoaștem, că multe amintiri și vestigii ale trecutului, le reține avântul și le furbură cugetarea. De aceea, înțelegem salutul plin de încredere, pe care unii din luptătorii încrunțiți, îl adresează

„cetățenitor-născuți, iar nu făcuți“ ai patriei noastre întregite.

Această încredere nu pornește din eterna amăgire a valurilor vieții omenești, ci, la răscrucea unde ne găsim, însemnează o presimțire a drumului, care duce spre desăvârșire.

Un candidat căzut. — Printre candidații nenorocoși, cari nu au reușit să pătrundă în Camera franceză cu prilejul ultimelor alegeri, se găsește și un om politic, de a cărui prietenie națiunea românească nu s'a bucurat niciodată. E d. F. Buisson, președintele cunoscutei *Ligi a Drepturilor Omului*, care, sub masca unei sensibilități desinteresate, a pus la cale o adevărată campanie de denigrare a României în străinătate. A organizat ostile meetinguri de protestare la Paris, unde am fost batjocoriți cu binevoitorul concurs al semi-compatriotului nostru Panait Istrate, a trimis la București anchetatori de felul d-lui Henri Barbuse, cari au început să ne injure înainte de a ne cunoaște, și a umplut toată presa comunistă din Franța cu basmele ororilor și sălbătéciiilor întâmplare, chipurile, în barbara țară dela Dunăre. Am răspuns și noi cum am putut acestor nedemne calomnii, urzite, trebuie să recunoaștem, cu complicitatea fățișe a așa numitelor gazete independente dela noi. Astăzi, suspecta democrație a *Ligei Drepturilor Omului* nu mai găsește, se vede, crezare nici în fața opiniei publice franceze. Iar urmarea se vede. Conducătorul ei, d. F. Buisson, care ne urăște atât de mult, a rămas pe din afară. Nu înregistrăm acest amănunt electoral, ca să găsim în el o satisfacție pentru insultele ce ni s'au adus. Dar socotim întâmplarea destul de caracteristică, și subliniem slabul răsunset pe care defăimătorii noștri au izbutit să-l trezească în propria lor țară. Când d. F. Buisson va mai găsi de cuviință să ne apostrofaze și să

ne dea lecții de civilizație, îi vom putea aduce aminte de primirea, pe care *Liga dumnealui* a întâmpinat-o din partea alegătorilor francezi. Să se ocupe, de acum încolo, cu muștruluirea acestora, căci, se vede treaba, nici ei nu prea au încredere în suspecta asociație de umanitariști!...

Prieteni bineveniți. — Primirea călduroasă făcută de oficialitatea românească abatelui Zavoral, un bun și sincer prieten al țării noastre, n'a fost turburată de nicio notă discordantă. Dragostea, pe care inimosul cărturar ceh ne-o arată, s'a născut în împrejurări tragice pentru amândouă popoarele înfrățite în suferință, când nesățioasa Monarhie ne cerea sacrificiul propriilor noastre vieți, pentru a scăpa de pieire.

Abatele Zavoral a cunoscut atunci mai de aproape cugetul românesc, îngrijind rănille flăcăilor ardeleni căzuți pe câmpiile Galiției, și prețuind răbdarea creștinească cu care acești mucenici liniștiți și senini se pricepeau să sufere. Ne-a învățat limba, ne-a ascultat doinele, ne-a înțeles poveștile, și ne-a adâncit fondul sufletesc. Avea de altminteri, un precursor pe aceste călătorii ale inimii. Învățăatul profesor Iarnik din Praga fusese de mai multeori oaspe al finiturilor românești, primit cu aceeași iubire de frunțașii vieții culturale dela noi, ca și de ciobanii munților, ale căror cântece le ținea minte cu plăcere, ca să le aștearnă mai târziu, cu grije, pe hârtie.

Asemenea prietenii ne sunt de oportivă de simpatice și de prețioase. Lor, ar trebui să le răspundem cu aceeași măsură, căutând, la rândul nostru, contactul intim și direct cu spiritul și simțirea națiunei boheme. E mai mult decât o datorie de curtoazie. E o datorie, pe care o avem față de noi înșine, încercând să ne cunoaștem aliații, și să-i

prețuim, urmând aceleași căi pe cari ei mai întâi s'au îndreptat spre noi.

Speranțe deșarte. — E demnă de reținut naivitatea cu care șovinistii dela Budapesta așteaptă deslănțuirea unei mișcări separatiste în finiturile desfăcute din Ungaria de altădată. Ultima țintă a nădejilor lor sunt slovacii. Făcându-și iluzii cu desăvârșire neîntemeiate în privința mișcării politice catolice, condusă de părintele Hlinka, presa maghiară crede că e posibilă o revenire a Slovaciei în cadrele Ungariei de astăzi. Dar răspunsul părintelui Hlinka, pe care-l găsim în ultimul număr al revistei *l'Europe nouvelle* din Praga, e categoric: — „Nici un slovac demn de acest nume nu dorște unirea Slovaciei cu Ungaria. Slovacii n'au ce face cu sprijinul lordului Rothermere“. Vorbele sunt limpezi. Cu toate acestea, amăgirea continuă. Când vor reveni la realitate vecinii noștri?

Sfârșit de stagiune. — Stagiunea Teatrului Național din Cluj s'a încheiat printr'un succes relativ, și cam tardiv, recoltat cu reprezentarea, în condiții aproape mulțumitoare, a tragediei lui Schiller: *Intrigă și amor*. Dar, luat în întregimea lui, bilanțul nu e cătuș de puțin mulțumitor. Munca depusă merită, desigur, întreaga noastră recunoaștere, dar evidența nu se poate tăgădui. Publicul, — elementul cel mai de seamă în rostul unei instituții de educare artistică a mulțimii, — s'a absentat din ce în ce mai stăruior. Cu săli goale, nicio scenă din lume nu-și îndeplinește misiunea.

Prin urmare, datoria celui care conduce destinele unui asemenea așezământ, e să cerceteze atent toate motivele regretabilei abțineri, și să ia măsuri de îndreptare. Indiferența față de ținta însăși, pe care un Teatru Național o urmărește, și disprețul afișat față de spectatori în grevă pasivă, nu se chiamă

o soluție. Iată de ce credem, că d. N. Bănescu, directorul Teatrului Național din Cluj nu face bine atunci, când trecând ușor peste criticele întemeiate, cari s'au adus conducerii sale, se înfășoară într'un neîndreptătit optimism, se declară mulțumit, și polemizează prin gazete cu impresarii, ale căror opinii ar putea, pe drept cuvânt, să le ignoreze. Rețeta e mult mai simplă. Să-și alcătuiască, din vreme, repertoriul; să-și reîmprospăteze personalul artistic; să găsească un regizor priceput, și să folosească mai nimerit elementele artistice de care dispune. Răgaz are, acum, mulțumită vacanței, destul. Incepând în alte condiții stagiunea viitoare, să fie încredințat, că nu va mai întâmpina decât vorbe de laudă din partea criticei, care n'a făcut altceva, de data aceasta, decât a tălmăcit sufragiile acelor cetățeni, cari au păstrat bunul obicei de a-și plăti locul lor la fiecare spectacol.

„Dinamism cultural“. — Subt acest titlu, oarecum pretențios, d. Virgil Bărbat, profesor la Universitatea din Cluj, și-a adunat în volum o serie de cercetări personale, studii tăzlețe și articole de ziar, încercând să contopească într'o lucrare de sinteză observații variate și păreri risipite prin presă în diferite cazii. Cartea, deși nu e încheagată într'o arhitectură unitară, se prezintă într'o lumină simpatică prin optimismul pe care îl mărturisește, și cuprinde prețioase informații sociale și culturale din viața, așa de bogată în pilde, a lumii anglo-saxone. Dl Virgil Bărbat face astfel, în același timp, operă de sociograf și de moralist, cercetând anumite caracteristice din viața unui popor civilizată și oferindu-le drept exemplu națiunii sale. Stilul e ușor și curgător. Faptele sunt noi și interesante. Intenția e dintre cele mai oneste. De aceea, volumul, cu tot titlul oarecum pretențios, se va citi cu plăcere și, să nădăjduim, cu folos.